

הארת השבת

אמרות, הארות וסיפורים על פרשת השבוע

פרשת במדבר - שבועות תשפ"א

גליון: 59

א לעבטיגער שבת און יום טוב

מאת הרב יהודה צבי שפירא רב המוסדות

נְעֻשָׁה וְנִשְׁמַע בְּהַתְחַדְּשוֹת

היה זה בחג השבועות שנת תר"ד בעת פתיחת "ארון הקודש" כאשר כיבדו את רבי נתן שהיה בשנתו האחרונה לימי חייו ב'פתיחת היכל', נעמד מול ארון הקודש, תחב את ראשו לתוכו, ותוך כדי שאחז בספר התורה זעק בקול: "ישראל עם קדוש, יש לנו עכשיו תורה חדשה, חדשה ממש!" והחל לרקוד בכל עוז עם ספר התורה טרם שעלה על הבימה.

הכרזתו של החפץ חיים

שבועים שנה לאחר מאורע זה - בשנת תרע"ד, שוב חזר כעין מחזה זה - היה זה עת רעמו קולות הירי וההפצצות בתקופת "מלחמת העולם הראשונה", עם ישראל היה שרוי בחרדה ורעדה, כשעל פניהם ניכרת הדאגה של: מה יולד יום ?

בעת פתיחת "ארון הקודש" בתפילת חג השבועות בשנה זו - עלה החפץ-חיים' על הבימה - ובקול אנחה פנה אל מתפללי בית הכנסת, בהכריזו: בואו ונקבל מחדש את התורה, הבה כולנו נחדש את בריתנו לבורא העולמים ונכריז: "נעשה ונשמע".

במעמד זה המשיך ה'חפץ-חיים' את דבריו: כאשר אנו מוקפים צרות, מקבלים אנו לשמור מחדש על קיומה של תורה, ואף כי הננו מושבעים ועומדים מהר-סיני, נקבל עלינו שוב מחדש את דברי תורתנו הקדושה לעבדה ולשמרה.

שתייה חביבה עליו

רוח התחדשות זו של קבלת התורה, היא לא רק בעת צרה. בכל זמן ועת היא קיימת. התורה מהווה מתנה נצחית, בכל דור ודור ואף בכל יום ויום: "כל יום ויום יהיו בעיניך כחדשים" - קבעו לנו חכמינו ז"ל (ספרי ואתחנן ו). וכבר גם נפסק: דבעת קריאת הפסוק 'אשר אנכי מצוך היום', יש לכוון: "בכל יום יהיו בעיניך כחדשים, ולא כמי שכבר שמע אותו הרבה פעמים, שאינו חביב אצלו". (שו"ע סימן ס"א) ובדברי רבינו על הפסוק: 'היום אם בקולו תשמעו' - 'שאינו לו לאדם אלא אותו היום ואותו השעה' (ליק"מ ער"ב).

וכה מסביר הכלי-יקר (פ' אמור), בהקשותו: מדוע כשנכתבו כל מועדי השנה והמצוות השייכות בהם בפרשת אמור, לא נכתב שבחג השבועות התרחש המאורע של מתן-תורה ?

ובתירוצו: שהקב"ה לא רצה להגביל יום מסוים בשנה שבו ניתנה תורה, כי הרי חייבים להתייחס אל התורה - כאילו היום ניתנה מחדש, ותהיה חביבה עליו כמו כל דבר חדש הניתן לאדם, ולא יתייחס לזה כאל מאורע חד - פעמי, שאירע פעם אחת בלבד בעת התגלות הקב"ה על הר סיני.

ואם בכל יום ישנה קבלת התורה מחדש, בוודאי שבעצם יום קבלת התורה, חג השבועות ישנה הסגולה של קבלת התורה מחדש, וכדברי הירושלמי (פ"ה דר"ה) שבעצרת לא כתוב: 'חטא': 'מכיוון שקיבלתם עליכם עול תורה, מעלה אני עליכם כאילו לא חטאתם מימכם - כי הרי מהותו של יום - זכות קבלת התורה גורמת התחדשות בעצם מהות של האדם, ונעשה כאילו לא חטא כלל.

וכבר מבואר בארכה על השפעתה של "קבלת התורה" שמאירה מחדש בכל שנה בחג השבועות - בדברי האר"י הק' ובכל ספרי אמת.

משנת ב' אלפים תמ"ח ועד ימינו

אך גם זאת לבינה, כבכל התעוררות - כן הוא באותה הארה של קבלת התורה, ששומה עלנו להמשיך את קבלתה לימי השגרה, להמשיך אורה והתחדשותה - בעיקר עם סיום חג השבועות.

"שבועות הגדול" - של שנת תקצ"ג - כך היה נקרא חג השבועות המיוחד בהתעלותו בימי חייו של רבי נתן מברסלב ז"ע, בחג זה התקבצו קהל רב מתלמידיו הרבים - אשר באו להתוועד יחדיו בחג השבועות. כל הבאים באותו חג שבועות חשו התעלות והתרוממות מיוחדת.

בסיום החג התבטא רבי נתן: אמנם הייתה לנו קבלת התורה נאה, אך אל לנו לשכוח שלאחר קבלת התורה נכשלו עם ישראל רח"ל בחטא העגל; כלומר, צריכים אנו כעת להיזהר ביותר מהתגברות היצר. וכמובא בדברי חז"ל: "כל הגדול מחברו יצרו גדול הימנו".

דיבורים ומאורעות אלו הם חיזוקים למעשה, כאן ועכשיו. היה שבועות בזמן "קבלת התורה". היה שבועות בשנת תר"ד בחיי של רבי נתן. גם בשנת תרע"ד בזמנו של החפץ חיים הכריז על קבלת "נעשה ונשמע מחדש". ובעצם מאז שעם ישראל נעשו לעם וקיבלו את התורה בשנת: 'ב' אלפים תמ"ח' - עברו עליהם אלפי ימי חג שבועות.

והשנה, כן גם בשנה זו, יפרס עלנו חג שבועות חדש אשר מביא בכנפיו בשורה של התחדשות בתורה הקדושה. 'נעשה ונשמע' - לשעתה, ו'נעשה ונשמע' לדורות. 'נעשה ונשמע' - בחג השבועות - ואף גם יום לאחר החג !

פְּנִינֵי הַפְּרָשָׁה

"באחד לחדש השני בשנה השנית" (א. א.)

'לחדש' - מלשון 'התחדשות', דבעת ההתחדשות יש להיות בבחינה של 'אחד' - בעבודה שכעת הוא מתחיל מ'אחד',

וכנאמר בענין זה: 'אני היום ילדתיך'. וזהו: 'באחד לחדש'. אך בעת שהאדם הוא 'בשנה', מלשון 'שונה' - שחוזר על הדבר, שהוא כבר רגיל בזה העבודה, יש לו להיות בבחינה של 'השנית',

בתחושה - שעדיין עוד לא התחיל לעבוד את ה' כראוי, וכמובא בענין: דפי הש"ס שמתחיל מדף ב', שהאדם לא יבוא לגאווה שהוא כבר סיים, כי הוא רק התחיל מב'. וזהו: 'בשנה השנית'.

והוא ע"ד המובא בליקוטי מוהר"ן (תורה ו) עה"פ: 'אם אסק שמים שם אתה ואציעה שאל הנד', ש'באסק שמים' - בזמני עליה, יש לדעת ש'שם' אתה - שעדיין רחוקים ממנו ית'.

ו'באציעה שאלו' יש לחשוב ש'הנד' - שאנו קרובים אליו ית'.

"איש על מחנהו ואיש על דגלו לצבאותם" (א נ"ב)

אפשר לומר בזה, דאף שעיקר תפקיד האדם הוא ב'איש על מחנהו' - עבודתו ותפקידו הוא, אך עם זאת ישנה גם העבודה

להאיר לשני ולולת, וזהו: 'איש על דגלו' - 'דגל' - מלשון הגבהה והרמה, נס להתנוסס. וכלשון הרמב"ן עה"פ: 'ובני ישראל יוצאים ביד רמה - שעשו דגל ונס להתנוסס'. שעבודת

איש הישראלי הוא הוא בשני הבחינות; להגביהה, לרומם ולהאיר ולולת. בנוסף עיקר העבודה - של: 'איש על מחנהו'.

וכהמשכו של כתוב: 'לצבאותם', להאיר לכלליות בית ישראל. ויעיין בליקוטי הלכות (נ"ט) לסעודה ו): על ענין הדגלים שהם בבחינת הקיבוץ של ישראל, שצריכים כל אחד ואחד להאיר

הדעת הקדוש בחברו.

"ויהיו בני ראובן בכור ישראל" (א. כ.)

לכאורה קשה מה חידש הכתוב בכך שהדגיש: שראובן בכור ישראל, הרי דבר זה ידוע וברור ?

אך י"ל שאף שראובן נכשל בהחלפת יצועי אביו, בכל זאת נשאר בכור ישראל: "בני בכורי ישראל". וכדבריהם (סנהדרין מ"ד ע"א): 'ישראל אף על פי שחטא ישראל הוא', בכל מצב, זמן ועת

נשארים בנים בכורים לאבינו בשמים.

"ויפקדם במדבר סיני" (א י"ט)

'ויפקדם' - מלשון: 'פקידה' - גאולה. שאנו כה מקווים אליה 'פקד פקדתי', תלויה ועומדת במידת ה"ענוה", הרומז ל'מדבר סיני', שלכן ניתנה עליו התורה שהשפיל את עצמו (מד"ר נשא).

וכדברי חז"ל (סנהדרין צח.): "אמר רב זעירי אמור רבי הנינה אין כן דוד בא עד שיכלו גסי רוח מישראל".

וכן הוא באותו הדרך, גאולתו הפרטית של כל אחד מישראל, ה"פקדתי" הפרטי תלויה בכך. "שבשפלנו זכר לנו" שע"י שפלותו של האדם זכור וזכרנו ה' לטובה (תיקוני זהר ח' כא).

ובאבות דרבי נתן (פ"י): "כל מי שדעתו שפילה עליו הקב"ה מצילו מן הפורענויות שבעולם".

ובליקוטי מוהר"ן (תורה ע"ב תניינא): עיקר התחיה דלעתיד בתחיית המתים, יהיה רק למידת השפלות שיש לכל אחד.

פניני חג השבועות

סיפורים מאירים

סיפורי פרשה במשנת רביה"ק מוהר"ן מברסלב ותלמידיו זי"ע

"ויתילו למשפחותם לבית אבותם" (במדבר א. יח)

זכות אבות כסערת הים !

חודש אדר שנת תקנ"ט, רבינו עוזב את ארץ ישראל – לאחר שהות של כחצי שנה, בה השיג השגות גבוהות ורוממות.

בעת ששה רבינו בספינה, שהנתה ב"אדאל", פרצה לפתע סערה חזקה שקרעה את הכבל הקושר את הספינה למעגן, והספינה נזרקה הימה בעצמה רבה, וטולטלה על ידי רוח סערה.

כל אותו הלילה נאבקה הספינה עם הגלים הסוערים, והסכנה הייתה גדולה.

בבוקר כשנה הים מועפ, הבחינו מלחי הספינה לאכזבתם הרבה, כי בעת הסערה טולטלה הספינה אחרנית, והולכת היא וקרבה שוב לעיר "עכו".

ובינתיים התחוללה שוב סערה גדולה, כשמי הים החלו להציף את הספינה.

ואם לא די בסכנה זו, החל להתקדם מן האופק עב שחור, שגם זה הגדיל את הסכנה – כי עב זה יורד בכדי לקלוט מים, ואז טובעת כל ספינה הנמצאת בקרבת מקום.

וברגעים קשים אלו, פנה תלמידו ומלווה של רבינו אל פני רבינו, בהתחננו על נפשו שרבינו יתפלל להעברת רוע הגזירה...

בתחילה השיב רבינו, שהוא כעת במוחזן דקטנות, ואינו יכול להתפלל.

אך מיד המשיך ואמר: בלית ברירה אעשה דבר שלא עשיתי מעודי.

וכך הייתה תפלתו: השם יתברך יודע האמת, כי לא השתמשתי מעודי בזכות אבות, ברם עתה בלית ברירה בשעת הסכנה העצומה, מבקש אני, ריבונו של עולם, עזרני בזכות סבי רבי ישראל בעל שם טוב ! בזכות סבתי אדל ! ובזכות הסבא רבי נחמן מהורדנקה!

וכך כאשר נראה היה שאפסה תקוה, הגיעה הישועה ממקום בלתי צפוי.

רוח הסערה גברה, היא נטלה את הספינה והפלילה עמה הרחק מעבר לעב הענן. וכן נפקחו עיניהם של קברניטי הספינה, והם מצאו את הפירצה ממנה חדרו המים לספינה, כיון שכך, שחטו פר ובפרוותו סתמו את החור.

ובינתיים גם הסערה פסקה והים נח. והיה זה בערב שבת - כשרבינו עמד לזמר את המזמור: שנוהגים לומר במנחה: "ורדי הים באניות. המה ראו מעשי ה' ונפלאותיו במצולה. ויאמר ויעמד רוח סערה ותרום גליו, יעלו שמים ירדו תהומות... יקם סערה לדומה ויחשו גליהם, וישמחו כי ישתוקו... יודו לה' חסדו ונפלאותיו לבני אדם..."

(ע"פ אוצר של יראת שמים)

"ושמרו את משמרתו" (במדבר ג. ז)

"כל מנוי שהאדם ממנה עליו ומוטל עליו לעשותו קרוי משמרת" (רש"י)

עומד ומשמש !

היה זה בראשית ימיו של החסיד רבי לוי יצחק בנדר בארץ ישראל, חסידות ברסלב הייתה עדיין בראשית דרכה, ועליה נמנו חסידים בודדים, זעיר פה וזעיר שם, קרה ולא פעם אחת שחסרים היו אנשים להשלמת מנין אחד לתפילה.

באותו זמן, התערער רבי לוי יצחק כארי, והחל לארגן מנינים, לא יום אחד ולא יומיים ניצב היה על עמדו בקור מקפאי כבימי חום קשים, בפתח ה"שטיבל" הברסליבאי, שהתמקם בדירה קטנה בשכונת מאה שערים, מכריז והיה קורא בקול רם לאנשים לבוא לתפילה. הוא לא שת לכוחותיו, ועל אחת כמה וכמה לכבודו.

במיוחד שמר מכל משמר על קיום מנין "וותיקין" בבית הכנסת הקטן. הוא ראה בכך את ציפור נפשו, כי מימי נעוריו לא החסיר תפילה כוותיקין.

מקורביו סיפרו שרבי לוי יצחק, גם מימן מכספו משכורת קבועה לכמה אנשים שיבואו להשלים את מנין הוותיקין שבבית הכנסת ברסלב בימים ההם.

(ע"פ איש חסיד)

"אמר רב יוסף אי לאו האי יומא דקא גרים, כמה יוסף איכא בשוקא" (פסחים ס"ו:)

ובפירושו רש"י: אלמלא יום זה שלמדתי תורה והתרוממתי הרי ישנם אנשים רבים בשוק ששמים יוסף ומה בני לבנים.

לכאורה קשה למה הדגיש את הלשון: 'בשוקא' הו"ל רק: 'כמה יוסף איכא'.

וכן יש להקשות יותר, מהו לשון: 'האי יומא' הרי עיקר מאמר זה של רבי יוסף סובב והולך על יום מתן תורה בעצמו בזמן משהרבינו ע"ה, ולא על חג השבועות החל היום?

וכן קשה למה מאמר זה נאמר דווקא ע"י רב יוסף הרי בוודאי היו עוד תנאים ואמוראים שידעו שכל זכותם הוא רק ע"י התורה ?

אך ניתן לומר, ע"פ מה שכתוב ביציאת מצרים: "ויהי בעצם היום הזה יצאו כל צבאות ה' מארץ מצרים" (שמות יב' מא) ויעיין בדברי הרמב"ן כשהקב"ה רצה להוציא את עם ישראל ממצרים ב"מכת בכורות" אמרו משה ואהרן לפרעה: וכי נגבים אנחנו שנצא כלילה, לא נצא אלא ביד רמה, לעיני כל מצרים. שכולם ייראו את הניסים.

למדים אנו; מהותו של יום הוא להאיר התגלות אלוקות. וכן במאמרם ש'אור מורה על תחילת היום' במשנה: "אור לארבע עשר..." (פסחים ב.), והרי עיקר קבלת התורה הייתה להאיר אור התורה לשעתו ולדורות. לכך הדגיש רב יוסף דווקא: 'האי יומא' להראות שעיקר קבלת התורה מתבטא במהות: 'היום' – הרומז על אור התורה.

וכן אפשר לתרץ: ע"פ דברי הו"ל ע"ה פ': "היום אם בקולו תשמעו" (תהילים צה' ז') – שבכל יום ויום יהיו בעיניך כחדשים, לכך הדגיש: "האי יומא".

ומה שמואב הדגיש: "בשוקא" אפ"ל, שזה רומז על "רשות הרבים" להראות שעיקר תכלית קבלת התורה היא להאיר ולגלותה. גם לאלו שנמצאים "בשוקא" - רשות הרבים, וכדאיא במדרש (שמו"ר כ"ח ו') שכל הנביאים קיבלו בהר סיני נבואתן ולכל נפשות בני ישראל העתידין לבוא מהאור שנתגלה אז. ונרמז בפסוק: 'רואים את הקולות' - לשון הוה.

ובזה גם יובן למה דווקא: רב יוסף אמר כן, ע"פ מה שאמרו הו"ל (סוף מסכת סוטה): "משמת רבי, בטלה ענווה, אמר רב יוסף לא תתני ענווה שבטלה דאיכא אנא", פירש"י: "שאני ענוותן" שדווקא רבי יוסף (ויעיין במפרשים שאמרו על ענוה ולא על ירא חטא): שלכאורה מהותו של רב יוסף מידת ה"ענווה" - לכך דיכא רב יוסף אמר - שיש להאיר התורה כלפי חוץ ולהנחילה לדורות - כי ענווה אין פירושה לא להפיץ אור התורה, וכפרש"י שם על מאמרם: "וגדר הענווה שיועד מעלתו, אלא שאינו מחזיק כל טובה לעצמו, ויודע שהכל כבוד הבורא יתברך". וכמואב בליקוטי מוהר"ן (תנינא כ"ב): "שבענין הכנעה טועים הרבה, כי ענווה אין פירושה להיות שלימול ולהתנהג בענווה פסולה..." וזה חידושו של רב יוסף שעל אף שמתנהגים במידת ענווה יתירה - יש להאיר אור התורה לרבים.

"נעשה ונשמע" (שמות י"ט)

אפ"ל ע"פ הא דאינא (פס"ז שלה ט"ו, י"ח): "שמונה מאות והמישים שנה עשו ישראל בארץ משנכנסו בה ועד שיצאו מתוכה". ועוד ארבעים שנה שהיו במדבר, בנוסף השנה שיצאו לגלות, שמקצתה ככולה הרומז לכל הגלות. שיחדיו הם בגמטריא: שמונה מאות תשעים ואחד: רמז לקיום: ה'נעשה ונשמע' ככל המצבים הזמנים והמקומות, בגאולה כבגלות.

בסיום קבלת התורה נצטוו: "מזבח אדמה תעשה ליי". (שמות כ, כא)

אפשר להסמך ולומר: שאף גם לאחר 'קבלת התורה' שבנ"י עלולים להיכשל וליפול ממדרגתם ח"ו, וכמו שנכשלו בעוון הנורא של חטא העגל. אולם עם כל זאת שמונה כאן ההתחזקות גדולה, שגם במצב של: "מזבח האדמה" - היינו במדרגות הנמוכות, צריכים לבקש ולמצוא הקדושה ואפילו כשהאדם טמון בארציות עליו לקום ולצאת משם. וזהו: 'תעשה לית'תרום גם משם, כי בכל מקום אפשר למצוא אלוקות ית'.

אתה נגלית בענין' כבודך על עם קדשך לדבר עמם...

"ומשה נגש אל 'הערפלי' אשר שם האלוקים"

בתוך הענן והערפל - במניעה וההסתרה - נמצא אלוקותו יתברך!

(ליקוטי מוהר"ן קט"ז)

אתה נגלית בענין' כבודך על עם קדשך לדבר עמם...

"ומשה נגש אל 'הערפלי' אשר שם האלוקים"

בתוך הענן והערפל - במניעה וההסתרה - נמצא אלוקותו יתברך!

(ליקוטי מוהר"ן קט"ז)

אתה נגלית בענין' כבודך על עם קדשך לדבר עמם...

"ומשה נגש אל 'הערפלי' אשר שם האלוקים"

בתוך הענן והערפל - במניעה וההסתרה - נמצא אלוקותו יתברך!

(ליקוטי מוהר"ן קט"ז)

אתה נגלית בענין' כבודך על עם קדשך לדבר עמם...

"ומשה נגש אל 'הערפלי' אשר שם האלוקים"

בתוך הענן והערפל - במניעה וההסתרה - נמצא אלוקותו יתברך!

(ליקוטי מוהר"ן קט"ז)

אתה נגלית בענין' כבודך על עם קדשך לדבר עמם...

"ומשה נגש אל 'הערפלי' אשר שם האלוקים"

בתוך הענן והערפל - במניעה וההסתרה - נמצא אלוקותו יתברך!

(ליקוטי מוהר"ן קט"ז)

חֶשְׁקַת הַתּוֹרָה

יְלָדִים יְקָרִים ! מִתְקַרְבִּים אֲנוּ לַחֲג הַשְּׁבִיעוּת, זְמַן קְבֵלַת הַתּוֹרָה. שְׂבוּ אָנוּ יְכוּלִים וּמְסֻגְלִים לְהַתְחַדֵּשׁ בְּמִתְקִינֵי לַמּוֹד תּוֹרַתְנוּ הַקְּדוּשָׁה.

נִשְׁפִּיל לְנַצֵּל זְמַן נְעִלָה זֶה, לְהַתְחַדְּשׁוּת בְּלַמּוּד הַתּוֹרָה, וּבִיְתֵר בְּיָמֵי הַנְּעוּרֹת, שְׂחַקְמִינוּ הַקְּדוּשִׁים הַפְּלִיגוּ בְּמַעֲלַת לַמּוֹד שֶׁל: 'קֶרְסָא דִּינְקוּתָא' לַמּוֹד הַתּוֹרָה שֶׁל יְלָדִים, שְׂזָה לֹא נִשְׁפַח, וְנִחְרַט לַעֲד.

רְבִנוּ הַקְּדוֹשׁ, רְבִי נְחֲמָן מִבְּרֶסְלַב, נִצֵּל אֶת מִי יְלָדוֹתוֹ - לַעֲסֵק וְלַמּוֹד תּוֹרַתְנוּ הַקְּדוּשָׁה.

כְּבָר כְּשֶׁהָיָה יְלָד קָטָן בָּא עִם הַצָּעָה לְרַבּוֹ: שֶׁהָיָה וְנִפְשׁוּ חֶשְׁקָה בְּתוֹרָה, מוֹכֵן הוּא לְהוֹסִיף לוֹ עַל דְּמֵי שֶׁכָּר לַמּוֹדוֹ, עוֹד סְכוּם שֶׁל 'שְׁלוּשָׁה גְדוּלִים' - מְטַבֵּעַ בְּיָמֵים הָהֵם, עֵבּוֹר כֵּל דָּף מִהַגְמָרָא שֶׁיִּלְמַד עִמוֹ, מַלְבָּד מַה שְׁלּוּמֵדִים בְּחִידָר.

"מֵאִיז לָךְ בְּנֵי קָסָף לְשֵׁלֶם"? שְׂאֵל הַמְּלַמֵּד אֶת הַיָּלָד הַקָּטָן.

"מֵדִי פַעַם אֲנִי מְקַבֵּל כְּמַה פְּרוּטוֹת מֵאִמִּי, לְקִנּוּת עוֹגֵיָה, פְּרִי, וְכַדוּמָה, וְאִינִי זָקִיק לְמַמְתִּיקִים אֲלוֹ... מִשְׁתַּקֵּק אֲנִי לְלַמֵּד עוֹד וְעוֹד. וְאִם אֲכַל מִהַדְּמֵי פִיס לְהוֹסִיף וְלִהְתַּעֲלוֹת עוֹד בְּלַמּוּד הַתּוֹרָה זֶה עֲדִיף אֲצִלִּי" הִשִּׁיב נְחֲמָן הַקָּטָן.

גַּם אָנוּ נִלְמַד לְהַתְמַסֵּר לַתּוֹרָה, בְּכָל לַבְּנוֹ וְנִפְשׁוֹנוּ. מַחַג הַשְּׁבִיעוּת נִקְבֵּל עַל עַצְמָנוּ מַחְדָּשׁ אֶת הַתּוֹרָה - כְּפַעַם יִשְׂרָאֵל אֲזוּ, וְנִכְרִזִי: "נְעִשָׂה וְנִשְׁמַע".

